

GATEPARLAMENTET

– Donald Trump har nettopp blitt tatt i ed som ny president i USA. Tror du det blir en suksess?

Willy Jansen (71)
Sarpsborg

– Nei, noen suksess blir det ikke. Men jeg håper jeg tar feil. Jeg synes litt synd på amerikanerne når de får en slik president, men de har jo valgt det selv. Synes det virker litt skummelt.

Berit Diedrichsen Sarpsborg

– Nei, han blir ingen suksess. Jeg synes han er en uforskammet og svært lite tiltalende mann.

Knut Olsen (72)
Sarpsborg

– Nei. Han er en mann med rare meninger for å si det mildt. Dette blir neppe særlig bra.

Harald Røen (72)
Sarpsborg

– Det blir veldig bra. Trump tror på Jesus og det er en garanti i seg selv. Dessuten er han på god fot med Putin.

«Solen gjør at alting

Tore Stubberud med dypdykk i potetpresten Jacob Nicolai Wilses liv

Med Wilsesitatet; «Solen gjør, at alting smiler» som undertittel kom utflyttet sarping Tore Stubberud i fjor høst med to bøker; en om potetpresten Wilse og en av Wilse.

TORODD LIE tekst

Disse ble utgitt på forlaget Valdisholm som Stubberud driver fra gården Kullebund ved Glommas bredd, tett på kommunegrensen mellom Rakkestad og Sarpsborg.

Etter lange studier samt noen år som redaktør og forlagssjef i Aventura fikk Stubberud behov for å gjøre noe annet. Bruket Kullebund lå idyllisk til ved stor-elven, og her så han sammen med kona Marit muligheten til å realisere en drøm om å produsere godt kjøtt basert på den franske storferasen Limousin. De bygde også en ørreddam ut mot Glomma. Her fikk begge en base for sine respektive prosjekter, og herfra har Stubberud stått bak en rekke bøker med Østfold som tema. Forlaget har publisert ca. 80 bøker med temaer som opp- tar forleggeren.

Flere bøker

Med fjorårets utgivelser har det blitt flere bøker om vitenskapsmannen og presten Wilse som hadde sitt virke her i Østfold på 1700-tallet. Hvorfor en slik fascinasjon for en prest som døde for over 200 år siden?

– Wilse er så absolutt til stede i vår tid, slår Stubberud fast

– Vi ser resultatet av hans arbeider hver eneste dag, uten å reflektere over det. Han var opphavsmann til symbolene som brukes av værmeldere på de fleste TV-kanaler, riktignok i et noe modernisert formspråk. De første symbolene tegnet Wilse mens han bestyrte Norges

eneste værstasjon da han var prest i Spydeberg. I samtidens Europa var han en anerkjent og fremstående meteorolog som regelmessig sendte notater om sine observasjoner til instituttet i Mannheim, Tyskland.

Godt kjent

– Under sine reiser i Smaalenene (Østfold) ble han godt kjent med forholdene i Sarpsborg, understreker Stubberud mens han forteller om Wilses beskrivelser av postrutene gjennom fylket hvor en av dem fulgte Kongeveien fra Oslo via Moss og Sarpsborg der det gikk en ferge fra Sannesund over Glomma. Derfra fortsatte ruten til Svinesund, inn i Sverige og så til kongens by; København. Wilse beskrev også i detalj en sikker måte å passere Glomma på ovenfor Sarpefossen; fra Gamleby strand langs Hafslundsøy til utløpet av Nipa.

Dessuten var han topograf og tegnet et kart av området rundt Sarpefossen med detaljer etter Jordfallet i 1702. Katastrofen raserte den gamle middelalderbyen, men som et resultat ga det oss Borregaardsdumpa, hvor et av landets viktigste industrikonsern ble etablert med grunnlag i sagbruksvirksomheten ved fossen og elva.

En foregangsmann

Stubberud peker på at presten var en foregangsmann på mange plan. Han tok til orde for opprettelsen av et norsk universitet i Østfold, og foreslo at dette burde etableres i Sarpsborg omtrent der Borregaard fabrikk nå ligger. Finansieringsproblemer gjorde at hans ønske om et kvinneuniversitet i Moss heller ikke kunne gjennomføres, og først ti år etter Wilses død ble Universitetet i Oslo en realitet i 1811.

– I tillegg til meteorologi dyrket han de fleste av sin tids vitenskaper som; botanikk, zoologi, geologi, fysikk, medisin og agro-

nomi. Og han var vel det vi trygt kan kalle Norges første økologiske bonde hvor dyrevelferden stod i fokus på en helt annen måte enn det som var normalt i samtiden, poengterer forleggeren som mener at det moderne norske landbruket har mye å takke Wilse for.

Styrt av Gud

– Været, som alt annet, blir styrt av Gud, var oppfatningen blant de rettroende. Man kan gjerne ønske seg bedre vær, men da må du be, for du kan ikke begynne å planlegge og måle var datidens holdning som Wilse pirket i med sin meteorologi, påpeker Stubberud.

Stubberud forteller at Wilse hadde detaljert kunnskap om forholdene ved Hafslund Hovedgaard som lå ved Kongeveien og ofte fikk impulser fra Kongens hoff i København. I boken skriver han at hovedbygningen skal ha hatt 35 ildsteder, og i løpet av et år gikk det med ca. 100 favner ved til å varme opp datidens hovedbygning.

– Slike opplysninger har ikke så stor relevans for moderne mennesker, men de gir en pekepinn om forbruket for oss som fortsatt fyrer med ved, smiler Stubberud. – Dessuten får vi et innblikk i hvor mange mennesker som må ha hatt sitt daglige virke på herregården, og hvilken betydning den hadde for omlandet, tilføyer han og forteller at hans bestefar i sin tid fikk arbeide på Hovedgaard.

Hafslund og Borregaard

– Mange i det området jeg vokste opp på Borgenhaugen hadde tilknytning til både Hafslund og Borregaard, sier Stubberud som mener det er viktig for moderne mennesker å kjenne sin lokalhistorie. – Det er nettopp på dette området Wilse var en ener, for uten hans skrifter ville vi ikke hatt noen Østfold-historie å

WILSE: Vebjørn Sands portrett av Jacob Nicolai Wilse.

FAKTA Tore Stubberud

- Født i Sarpsborg 1947 med oppvekst på Borgenhaugen: Fransk statsstipendiat, filosof, forlegger, oversetter og forfatter.
- Bosatt på Kullebund i Rakkestad hvor han driver forlaget Valdisholm med 80 utgivelser bak seg.
- Høsten 2016 utga han to bøker; en om samt en av opplysningsmannen og presten Wilse: «En opplysningsmann» og «Skrifter i utvalg» hvori inngår «Reiser i Østfold på 1700-tallet».

øse kunnskap fra, understreker Stubberud mens han tegner bildet av potetpresten født i Lemvig på Jylland i 1735, og som ble en av Norges fremste vitenskapsmenn innen sin død i Eidsberg i 1801.

Forfatteren forteller at en av Wilses døtre, han hadde 21 barn med 3 forskjellige koner, sannsynligvis bodde nettopp på den gården han selv eier mellom Varteigveien og Glomma.

– Sin andre kone hentet Wilse på nabogården til Kullebund, avbryter Stubberud seg selv, og forteller at den skogen Wilse beskriver i sine skrifter, faktisk er skogen som vokser rundt forleggerens eget hjem. Dermed blir det lett å forstå hans fascinasjon for potetpresten fra 1700-tallet. Ikke bare er det den fordums filosof med sine ideer som fanget Stubberuds oppmerksomhet, men de har en tilnærmet fysisk tilhørighet via forleggerens eien- dom.

red@byavisasarpsborg.no

DØDSFALL

Anna Øygard Nordmo
f. 09.02.1928, d. 27.12.2016

Karin Henriksen
f. 01.03.1940, d. 28.12.2016

Morten Hansen
f. 26.10.1973, d. 30.12.2016

Olga Bergljot Enoksen
f. 28.07.1921, d. 31.12.2016

Liv Stordal
f. 13.02.1936, d. 02.01.2017

Brit Lille-Schulstad
f. 22.12.1927, d. 02.01.2017

Asbjørn Roy Jensen
f. 28.05.1938, d. 03.01.2017

Arne Willy Arnesen
f. 15.05.1933, d. 03.01.2017

Trygve Stenseth
f. 23.08.1917, d. 03.01.2017

Randi Mathea Wernersen
f. 18.02.1923, d. 04.01.2017

Magne Godtfred Glemminge
f. 04.03.1923, d. 05.01.2017

Mary Johanne Løvmo
f. 01.08.1923, d. 05.01.2017

Karin Hagen
f. 19.03.1946, d. 05.01.2017

Astrid Løken
f. 12.01.1926, d. 06.01.2017

Mary Lovise Karstensen
f. 10.09.1928, d. 07.01.2017

Samuel Pedersen
f. 27.02.1925, d. 08.01.2017

Reidun Synnøve Syversen
f. 10.10.1940, d. 08.01.2017

Sigrid Syversen
f. 17.07.1917, d. 09.01.2017

Berit Josefine Naalum
f. 14.06.1930, d. 09.01.2017

Tommy Halvorsen
f. 13.02.1961, d. 10.01.2017

Willy Roger Larsen
f. 17.01.1935, d. 13.01.2017

Steinar Grandahl
f. 15.10.1944, d. 14.01.2017

Gunvor Synnøve Kultorp
f. 10.03.1934, d. 16.01.2017

GUDSTJENESTER

Søndag 29. januar

- kl.11.00 Gudstjeneste i Greåker kirke
  - kl.11.00 Gudstjeneste i Kurlandkirken
  - kl.11.00 Gudstjeneste i Sarpsborg kirke
  - kl.11.00 Gudstjeneste i Skjebergdalen kirke
  - kl.18.00 Gudstjeneste i Tune kirke
  - kl.11.00 Gudstjeneste i Ullerøy kirke
  - kl.11.00 Gudstjeneste i Varteig kirke
- www.sarpsborg.kirken.no

ing smiler»

BARN FORKLARER

Gaffel

Kristian (5)
– Det er en metall-greie vi spiser med og som har fire tagger på seg.

Jens (5)
– Det er en sånn man stikker ned i maten. Jeg bruker kniv og gaffel når jeg spiser.

Tiril (5)
– Det er en sånn man spiser med og som har spisser på seg. Det er ikke vanskelig å spise med gaffel.

Amira (5)
– Det er noe vi bruker når vi spiser og bruker å gå bra.

NAVNE-DAGER

25. Paul Pål

Begge kommer av Paulus, opprinnelig et romersk kjæleavn parvulus (liten).

26. Øystein Esten

Begge kommer av norrønt ey (øy) eller auja (lykke) + steinn (stein)

27. Gaute Gurli Gry

Gaute = norrønt gautar (gøtflending). Gurli er kanskje persisk (rose). Gry er et moderne navn..

28. Karl Karoline

Karl er norrønt kar eller fri mann. Karoline kommer av latinsk form Carolus..

29. Herdis Hermod Hermann

Herdis = norrønt herr (hær) + dis (gudinne, valkyrie). Hermod = herr + móðr (vrede, mot). Herman = gammeltysk hari (kriger) + mann.

30. Gunnhild Gunda

Gun(n)hild = norrønt gunnr (strid) + hildir (strid). Gunda er en kortere form av samme navnet.

31. Idun Ivar

Norrønt Iðunn = hun som forynger. Ivar = Ingvar = norrøn gud Yngve + arr (kriger).

TALL OM TING

08.40

Sto sola opp i dag
Sol ned i dag: 16.09

0

millimeter nedbør er målt på Sarpsborg værstasjon de siste sju dager.

25.

dagen i dag, og det er 340 dager igjen av 2017

PÅ TOMGANG

Jeg er en tenker. Det vil si at aktivitetene i topplokket er skrudd på gjennom det meste av døgnet.

Hva jeg tenker på? Det kan være ting jeg har gjort eller ting jeg burde ha gjort. Eller annet som ikke egner seg på trykk...

Typisk for en kreativ sjel, har jeg hørt. Man kan sikkert diskutere om det er et godt eller dårlig personlighetstrekk, men når jeg tenker er det ikke så lett å ta inn alt som skjer rundt meg. For ikke å si alt som blir sagt, som kan få mange merkelige konsekvenser. Den mest ekstreme, er nok da jeg kjørte til feil kirke siste gang jeg skulle gifte meg...

Mer hverdagslige hendelser, er som da jeg satt i sofaen ved Mac-en en kveld og kona penslet et par fotvorter med det middelet "Vortefri" med en bomullpinne ved siden av meg. Hun visste at jeg også hadde et par slike utvekster under fotbladene, og da hun var ferdig, rakte hun Q-tipsen til meg, som fortsatt var dynket med vortemiddelet. «Den kan du også bruke», sa hun.

Jeg var dypt konsentrert om et eller annet på skjermen, svarte med et «mm», og tok i mot. Rent instinktivt, gjorde som jeg vanligvis pleier med slike: stikke dem i øret og rense det for eventuell ørevoks.

Jeg kjente det sved i det samme kona skrek av forskrekkelse. Heldigvis fikk jeg ingen varige mén, og vi lo godt av det etterpå – selv om forebygging av vorter i øra nok er litt spesielt.

Verre var det å få fram latteren i ettertid da familien skulle ta del i julebasaren til kirkekorene i Tune på Lande bosenter en lørdag formiddag i desember. Våre to jenter synger begge i koret, og vi la av gårde i god tid. Nå ville det seg slik at min kone Eileen hadde bestilt 100 boller hos baker Paulsen på Lande den samme dagen på vegne av kirken – hvor hun har et engasjement. Boller hun skulle ha med til kirkekaffen etter gudstjenesten i Sarpsborg kirke dagen etter.

Da vi ankom Lande bosenter, foreslo hun at jeg slapp dem av innen jeg kjørte bortom Paulsen for å hente bollene. På den måten kunne de holde av bord til både oss og hennes mor Turid Stang og ektemannen Erik Amundsen, som også skulle komme.

Som sagt, så gjort. Problemet var at jeg aldri hadde oppfattet at de

bollene var bestilt til kirken. Inne i hodet mitt, var det selvsagt at disse skulle selges under den forestående julemessens. Fortsatt lykkelig uvitende, bar jeg dem – fordelt på 10 poser - med meg inn på kjøkkenet på Lande bosenter og satte dem fra meg på benken. «Her er bollene», sa jeg til en av de som skulle stå for salget og smilte blidt. "Enda flere boller?", svarte hun. Uten at jeg stusset nevneverdig over det.

Julemessens gikk sin gang, med julekorsang, salg av kaffe, pølser og boller og utlodning. Da det gikk mot slutten av loddtrekingen, trådte kantor og korleder Henrik Brusevold fram og forkynte at de hadde noen ekstra gevinster. Det var nemlig åtte, ni poser med boller til overs, som det var greit å bli kvitt. Det slo meg fortsatt ikke at det store overskuddet av gjærbakst var min fortjeneste. Og til tross for at både svigermor og Amundsen og kjæringa og jeg hadde bordet fullt av kjøpte lodd, ble det ingen bollegevinst. Greit nok, tenkte vi da.

Klokka var godt utpå ettermiddagen innen vi var hjemme igjen. Og det var først da vi senere skulle ut igjen for å besøke min mor Miriam på Bede at min kone kikket seg om i bagasjerommet på bilen og stilte det essensielle spørsmålet; «Hvor la du bollene du hentet hos Paulsen?»

«Bollene? De la jeg selvsagt på kjøkkenet på Lande bosenter», svarte jeg som sant var.

Det er ikke ofte min kone mister fatningen, men da ble hun likblek og knærne sviktet så hun måtte støtte seg i bilen for ikke å knele.

Turen til Bede måtte brått utsettes til fordel for en stressende rundtur til butikker og bakerier for å handle boller innen stengt tid. Vi klarte omsider å samle sammen 87 boller, og supplerte med to bokser pepperkaker. Det kostet meg 700 kroner, som ble mitt offer til kirken denne helgen. Slik kom vi sånn noenlunde helskinnet fra det.

Men da vi omsider ankom Bede, og Miriam bød på boller til kaffen, takket jeg høflig nei!

STUBBERUD: Tore Stubberud kan se tilbake på en lang rekke bokutgivelser med Østfold som tema. Nå er den tidligere visergutten hos baker Halvorsen aktuell med to bøker om potetpresten Wilse.

UKAS TEGNING

Tegn og vinnbilletter

Alle som får sin tegning på trykk, vinner to billetter til Eventyrfabrikken i Sarpsborg. Husk å skrive på navn, alder og bosted. Premien vil bli tilsendt Send inn ditt bidrag til **Adresse:** Byavisa Sarpsborg, St. Mariegt 96/98, 1706 Sarpsborg eller eileen@byavisasarpsborg.no

Madeleine Pedersen har sendt oss denne fine tegningen.

NORGES KULESTE LEKELAND!

www.eventyrfabrikken.no

Mandag til torsdag 12.00 – 20.00, Fredag 11.00 – 20.00, Lørdag og søndag 10.00 – 20.00